

به نام خدا

خلاصه گزارش اظهارنظر کارشناسی درباره:
«لایحه ناظر بر اجراء معاهده منع گسترش، تولید و انباشت و
به‌کارگیری سلاح‌های شیمیایی و انهدام آنها»

موضوع لایحه

تدوین و تصویب قوانین داخلی برای اجرای تعهدات معاهده منع سلاح‌های شیمیایی

شماره ثبت:

۱۳۳

شماره چاپ:

۱۳۴

دلیل ارائه لایحه

جلوگیری از پیامدهای سوء سیاسی و حقوقی ناشی از تأخیر در تصویب معاهده

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۴/۱۰

اهداف لایحه

تدوین و تصویب قانون ملی براساس ماده (۷) اساسنامه معاهده منع سلاح‌های شیمیایی برای تعیین

- نحوه اجرای تعهدات معاهده توسط «شورای عالی مرجع ملی»،

- نحوه ایجاد یک چارچوب نظارتی و کارآمد برای جلوگیری از خروج اطلاعات طبقه‌بندی شده،

- نوع و دامنه مجازات شرکت‌ها و یا افراد متخلف در قوانین داخلی.

مخاطبان لایحه

وزارتخانه‌های امور خارجه، بازرگانی، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، بهداشت، درمان و آموزش

پزشکی، اطلاعات، جهاد کشاورزی، صنایع و معادن، نفت، شورای عالی امنیت ملی، ستاد کل

نیروهای مسلح، قوه قضائیه.

نکات قابل تأمل لایحه

۱. ملاحظات امنیتی

- افزایش احتمال خروج اطلاعات طبقه‌بندی شده تأسیسات شیمیایی و صنعتی،

- کاهش توان بازدارندگی متعارف جمهوری اسلامی ایران،

- نقش شورای امنیت در روند تغییر وضعیت دولت‌های عضو و تحریم‌ها.

۲. ملاحظات سیاسی

- تأثیر مؤلفه‌های امنیتی - سیاسی و رویکرد تبعیض‌آمیز قدرت‌های فرامنطقه‌ای در رابطه با حسن

اجرای معاهدات خلع سلاح،

- تفوق عددی قدرت‌های فرامنطقه‌ای در ترکیب شورای اجرایی معاهده،

- عدم وجود حق شرط یا رزرو.

شماره مسلسل:

۲۰۰۹۰۹۵-۱

۳. ملاحظات اقتصادی

- نقض «اصل تحقیق و توسعه» در فعالیت‌های شیمیایی و صنعتی،

- تأثیر منفی بر امنیت اقتصادی پایدار و مطمئن.

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۵/۷

نکات مثبت لایحه

- بهره‌برداری از کمک‌های فنی سازمان منع سلاح‌های شیمیایی برای توسعه تأسیسات شیمیایی بر اساس ماده (۱۰) اساسنامه،
- تضعیف جنگ روانی - رسانه‌ای غرب مبنی بر تلاش ایران برای دستیابی به «تسلیمات کشتار جمعی»،
- در این معاهده برخلاف دیگر معاهدات خلع سلاح و کنترل تسلیحات، کشورهای عضو به دو دسته «دارا» و «ندار» تقسیم نشده‌اند،
- بازرسی‌های مندرج در این معاهده تبعیض برادر نیست و تمامی کشورهای عضو معاهده را دربرمی‌گیرد.

پیشنهادها

معاهدات خلع سلاح مانند معاهده منع سلاح‌های شیمیایی و یا معاهده منع جامع آزمایش‌های هسته‌ای به دلیل ملزم کردن جمهوری اسلامی ایران به پذیرش بازرسی‌های رژیم نظارتی (بازرسی‌های عادی، اتهامی و ادعایی) باید از رویکرد امنیت ملی بررسی شود.

در این راستا شایسته است متولیان امر قبل از تصویب نهایی لایحه ناظر بر معاهده منع سلاح‌های شیمیایی به نکات زیر توجه کنند:

۱. نفوذ غیرقابل انکار و تأثیرگذار آمریکا و قدرتهای فرامنطقه‌ای در جهت‌گیری رژیم‌های نظارتی حاکم بر معاهدات خلع سلاح که این خود کارآمدی اقدام متقابل جمهوری اسلامی ایران برای بازرسی‌های اتهامی را تا حدود زیادی خنثی می‌کند،

۲. احتمال بهره‌برداری ابزاری کارگزاران دیپلماسی امنیتی آمریکا از گزارش‌های جهت‌دار دبیرخانه فنی سازمان منع سلاح‌های شیمیایی برای افزایش فشار بر ایران در شورای امنیت،

۳. اختیارات گسترده سازمان برای محدودکردن و افزایش دایره شمول مواد شیمیایی دو منظوره.

در نتیجه توصیه می‌شود تا زمانی که موضوع هسته‌ای به‌عنوان یک موضوع چالشی در شورای امنیت مطرح است افزایش حجم تعهدات خلع سلاح، نظام پادمان و بالتبع افزایش عمق، دامنه و بعد بازرسی‌ها به مصلحت نظام نیست، زیرا این احتمال وجود دارد کشورهای غربی برای رفع خلأ اطلاعاتی عملیاتی کردن سناریوهای تهدیدزا، در حوزه موضوع هسته‌ای بازرسی از تأسیسات اتمی و مراکز نظامی و در معاهده منع سلاح‌های شیمیایی بازرسی هدفمند از برخی تأسیسات شیمیایی و صنعتی را افزایش دهند که هم‌زمان می‌تواند به خروج و افشای حجم وسیعی از اطلاعات محرمانه نظامی، موشکی، تجاری، شیمیایی و صنعتی منجر شود.

جمهوری اسلامی ایران می‌تواند ضمن حضور فعال در جلسات کارشناسی مربوط به بازننگری و تقویت این معاهدات به نفع خود به نحوی عمل نماید که حداقل تهدیدات و حداکثر منافع عاید کشور شود.

هم‌زمان مراکز مطالعاتی وابسته به ساختارهای نظامی، امنیتی و اطلاعاتی در راستای «مدیریت دانش دفاعی» و با هدف انسجام فکری رویه‌ای میان متولیان امر و ارتقای کارآمدی پادستراتژی پدافندی جمهوری اسلامی ایران در قبال سناریوهای تهدیدزا، شایسته است با تلفیقی از نگاه کاربردی - راهبردی و اکاوی معاهدات خلع سلاح را در اولویت‌های سیاست‌های پژوهشی خود تعریف کنند.